

3,5 kilometer, te verlengen tot 6 km

KLIMAATROUTE ZEISTERBOS EN OMGEVING

routebeschrijving

THEMA
WATER

ROUTEBSCHRIJVING

Vertrekpunt vanaf De Boswerf

- 1 Ga bij het verlaten van het terrein van De Boswerf RA. Daarna eerste pad RA. Je komt dan langs twee hertenbeelden op de rand van een heuvel. Deze zijn al zo'n 175 jaar oud, maar staan sinds 1952 op deze plek.
- 2 Volg het pad langs de heuvel waarop een boswachterswoning staat. Bij kruising RA.
- 3 Volg het pad tot het bankje. Links zie je een grote kuil. Als je geluk hebt, staat er water in. Dit heet een sprengkop.

SPRENG

De spreng in het Zeisterbos is een door mensen uitgegraven bosbeek. Het is de bedoeling dat er water doorheen stroomt. Mensen ontdekten dat er op de plek van deze 'sprengkop' vanzelf water naar boven kwam. Het is dus een bron. Het water dat nu in de sprengkop staat is regenwater. Er is niet meer genoeg waterdruk om grondwater omhoog te laten komen.

Opdracht:

Kijk eens naar de sprengkop. Wat voor vorm heeft hij? Deze sprengkop wordt de Koekenpan genoemd. Zie jij waarom?

In de sprengkop zie je een kunstwerk. Dit stelt een druppel met kraantjes voor. Het laat zien hoeveel water wij als mensen per persoon per dag verbruiken. Heb jij enig

idee hoeveel liter dat is?

Gemiddeld gebruiken mensen per persoon 130 liter water per dag. Weet jij waarvoor?

Weetje:

Al jaren is het grondwaterpeil op de Utrechtse Heuvelrug aan het zakken. Het bos wordt steeds droger. In deze natuurlijke waterbron, de sprengkop, zie je bijna geen water. Dit komt door klimaatverandering, maar ook door gebruik van grondwater door huizen, landbouw en industrie.

Dick Jeurkens

- 4 Volg het pad langs het bankje. Bij de kruising RA.

UTRECHTSE HEUVELRUG

De heuvels die je hier ziet, zijn onderdeel van de Utrechtse Heuvelrug. De Heuvelrug is 150.000 jaar geleden ontstaan doordat een gletsjer de grond omhoog heeft geduwd. Het gewicht van het ijs, dat honderden meters dik kon zijn, perste de grond onder het ijs weg. Daarna heeft de wind nog zand laten opstuiven tot heuvels. Als het heel hard

regent kun je het water van de heuvel zien stromen. Maar een klein deel van het water wordt door de heuvel opgenomen. Dit kan na vele jaren onder de grond weer omhoog komen door de druk (het gewicht) van de heuvel.

Opdracht:

Beeld je in dat het heel hard regent. Ren over het pad, terug naar de kruising, terwijl je een

snelle waterstroom nadoet! Het lijkt alsof het steeds minder vaak regent, maar als het dan regent is het heviger. Mensen die in laaggelegen gebieden wonen, krijgen soms natte voeten. We moeten zelf iets doen om deze wateroverlast te voorkomen. Weet jij wat je zou kunnen doen?

5 Waar de paden splitsen ga je RA.

GROVE DENNEN

Op de hoger gelegen delen van de Utrechtse Heuvelrug is de grond droog. Het regenwater verdwijnt snel over en in de grond. Er zit nu veel minder water in de bodem dan vroeger, omdat we vaker droge periodes hebben. Maar ook omdat er water uit de grond wordt gehaald voor gebruik in huizen, landbouw en industrie. Bomen en andere planten hebben water nodig om te kunnen groeien. Er staan hier veel grove dennen. Deze

bomen hebben zich aangepast aan droogte. De bladeren zijn in naaldvorm, zo wordt er minder water verdampt.

Opdracht:

Kijk eens om je heen. Hier zie je heel veel grove dennen. Herken jij ze? Let eens op de schors. Die ziet er niet bij alle dennen hetzelfde uit. Zie jij verschil? Bij sommige dennen krult de schors om. Deze dennen hebben last van verdroging.

6 Bij het kruispunt LA. Steek het fietspad over en daarna de drukke Woudenbergsesweg. Aan de overkant steek je nog een fietspad over. Ga RD. Verderop zie je 't Jagershuys aan je rechterhand.

'T JAGERSHUYS

Vroeger was dit een jachthuis, hier woonden jagers tijdens het jachtseizoen. Nu is het een pannenkoekenrestaurant.

Opdracht:

Waarvoor zou 't Jagershuys vroeger het water uit de Utrechtse Heuvelrug hebben gebruikt? En nu? Het water dat in de Utrechtse Heuvelrug zit wordt dus echt voor van alles en nog wat

gebruikt. Geen wonder dat er minder water in de Heuvelrug zit! Als iedereen wat zuiniger met water omgaat, voorkom je problemen zoals verdroging. Wat kan jij doen om zuiniger met water om te gaan?

- 7 Vervolg je weg RD, langs 't Jagershuys. Aan je rechterhand kun je achter het raster manenschappen zien. Ga RA om de vijver heen. Het water in deze bosvijver is geen grondwater maar regenwater.

Loop over de brug en houd rechts aan, volg de lange beukenlaan. Dit is het 'Laantje zonder Eind'. Ga RD tot je op een kruising een gebouw ziet. Achter het gebouw ligt een groot grasveld, het Bisonveld. Hier stonden vroeger echte bizons.

Ga voor het gebouw LA over het (fiets)pad.

HARD OF ZACHT

Verharde paden zijn gemaakt van steen, beton of asfalt. Onverharde en halfverharde paden zijn vaak van zand, grind of gras. Bij dit soort paden kan het regenwater gemakkelijk de grond in.

Zo wordt op de Utrechtse Heuvelrug meer water vastgehouden. Ook staan er na een harde regenbui minder vaak of minder lang hele grote plassen op dit soort paden.

Opdracht:

Zoek hier een tak en loop naar de tegels bij de ingang van het grasveld. Prik met de tak (of je vinger) in de tegels. Prik daarna in het gras dat er naast ligt. Waar kan regenwater makkelijker doorheen?

- 8 Blijf het (fiets)pad volgen. Steek de drukke Woudenbergseweg en het fietspad over en loop RD langs het Hertenkamp. Rechts van je zie je de herinneringsbank voor de laatste particuliere eigenaar van het Zeisterbos, mevrouw Pauw van Wioldrecht. In 1913 is het bos aangekocht door de gemeente Zeist. Sinds 1994 is Utrechts Landschap hiervan eigenaar en beheerder

HERTENKAMP

Opdracht:

Alles wat leeft heeft water nodig: bomen, planten, dieren, zoals deze damherten, en wij mensen. Damherten drinken

1 tot 2 liter water per dag. Dat is net zoveel als mensen per dag drinken. Hoe komt een damhart in het wild aan water? Als jij in de natuur zou leven,

waar zou jij water halen? Veel mensen in de regio Utrecht krijgen drinkwater uit de Utrechtse Heuvelrug. Jij ook?

9 Ga RD, dan kom je bij de Keienbrug.

KEIENBRUG

Dit bouwsel in de spreng (bosbeek) van keien is eigenlijk geen brug maar een dam. Het was bedoeld om het water pas vanaf een bepaalde hoogte verder te laten stromen. Zo bleef toch een deel van het water in het hogere deel van het bos behouden. Nu staat de spreng grotendeels droog. Als je goed kijkt zie je dat onderin een

opening is gemaakt zodat het water er nu toch door kan stromen.

Opdracht:

Ga op de Keienbrug staan. Als het water vanaf het hoger gelegen deel (bij sprengkop 'Koekenpan') hierheen stroomde, waar ging het dan heen? Aan welke kant van de dam stond het water hoger?

Als je naar het water kijkt, wat valt je dan op? Wat je mogelijk ziet is kwelwater. Dat is water dat uit de bodem naar boven komt. Op kwelwater zie je vaak een vliedun laagje dat op olie lijkt. Soms kleurt het water oranje. Dit komt omdat er ijzer in het water zit en de bacteriën die in het water leven zich hieraan hechten. Zie jij dat nu ook?

Foto uit 1917

- 10 Ga voor de Keienbrug RA langs het Hertenkamp; de sprengring ligt nu links. Aan het eind van de vijver, de zogenoemde de Ronde Kom, de Prins Bernhardlaan schuin oversteken. Steek in de bosrand het fietspad over en vervolg het bospad. De sprengring is nog steeds aan je linkerhand. Verderop over het smalle, stenen bruggetje direct RA. Hier zie je weer een vijver, deze heet de Lange Kom.

BIODIVERSITEIT

Water is niet alleen belangrijk om te drinken, maar ook om bij of in te leven. Voor veel planten en dieren is water bepalend voor hun leefgebied. Ze 'wonen' in het water of op de oever.

Opdracht:

Zoek een plekje aan de waterkant en ga zitten. Wat voor dieren en planten zie je allemaal in en bij het water? Hoe meer soorten planten en dieren ergens leven, hoe gezonder de natuur is. Weet je ook waarom?

- 11 Direct na deze vijver RA het pad in richting een wit gebouw, de Boskapel. Bij de Y-splitsing houd je rechts aan. Ga RD (houd de Boskapel aan je rechterzijde). Bij het verharde pad LA, naar een groot wit huis, Villa Pavia.

WATERAFVOER

Opdracht:

Bij veel gebouwen verdwijnt het water dat op het dak valt via regenpijpen direct naar het riool. Dat is jammer, want dan hebben planten en

dieren er niets aan. Kan jij de regenpijpen aan de voorkant van Villa Pavia vinden? Gaan ze wel of niet de grond in, naar het riool? Als je een regenpijp afzaagt, dan gaat het regenwater

niet meer naar het riool. Dan kan het meteen de grond weer in. Dit heet afkoppelen. Waar gaat het regenwater bij jou thuis naartoe?

- 12 Vervolg het verharde pad naar de Arnhemse Bovenweg.

Wil je de route verlengen tot 6 km? Volg de route dan verder vanaf stap 18.

- 13 Ga vlak voor je bij de Arnhemse Bovenweg komt LA het bospad in.
- 14 Ga RD en negeer zijpaden. Je loopt het bos naar het open deel, rechts van je is een grasveld, links zie je grote vijver en weer het witte huis vanaf de andere zijde.

BUITENPLAATSEN

Villa Pavia is een voorbeeld van een buitenplaats, die je in deze regio veel hebt. Het zijn mooie, grote huizen in een parkachtige omgeving. Vroeger woonden rijke stadsmensen hier in de zomerperiode. In het najaar gingen ze weer terug naar de stad.

Bijzonder in de tuin van Villa Pavia is de spiegelvijver. Bij helder weer zie je hierin de weerspiegeling van het witte huis. Het water uit de spreng in het bos zorgde er vroeger voor dat in deze slingervijver water stond. Nu ligt er folie in

om te voorkomen dat het regenwater wegstroomt.

Opdracht:

Hoe zie jij je ideale tuin voor je? Heeft deze tuin veel of weinig water nodig?

Jacqueline van Dam

- 15 Loop langs de vijver met zicht op Villa Pavia aan de overkant. Verderop negeer je de houten brug links. Loop RD tot je links een houten knuppelbrug ziet. Steek hier eerst het fietspad over, daarna de Prins Bernhardlaan.

KEERMUREN

Opdracht:

Behalve verschillende dammen zijn in het Zeisterbos ook keermuren aanwezig. De

opening in de keermuur zorgt ervoor dat het water onder de weg door kan.

Op de foto zie je hoe de keermuren er vroeger uit zagen. Vergelijk dit met de muur, zoals je die nu ziet. Zie je verschil?

Foto uit 1939

- 16 Volg het paadje omhoog, naar de stenen bank van Van de Poll. Houd deze bank aan je rechterzijde. Volg het bospad langs de sprengheng. Onderweg zie je weer de Keienbrug. Blijf RD gaan tot de houten knuppelbrug.

KNUPPELBRUG

Opdracht:

Je bent tijdens de wandeling diverse bruggetjes tegen gekomen. Weet jij nog welke? De brug waar je nu voor staat is

een houten knuppelbrug. Kijk eens naar de uiteindes van de balken. Met wat fantasie zie je er van alles in. Wat zie jij?

De bruggetjes worden gebruikt om de sprengheng over te steken. Als jij een beekje in je tuin had, zou jij daar dan ook een brug overheen willen hebben?

- 17 Ga RA. Volg het pad tot het kruispunt, daar ga je RD. Loop het pad helemaal uit en ga LA. Je bent weer terug bij het toegangshek van De Boswerf.

LAAT HET REGENEN

Opdracht:

Je bent aan het einde van de route. Tijd om een cadeautje achter te laten. Regen is goed

voor de natuur. Water is een voorwaarde voor leven. Maak je eigen regendans en doe deze voor! Misschien blijft of gaat

het straks regenen. Dan heb jij alles wat in het bos leeft een handje geholpen!

Lange route, vervolg vanaf punt 12

- 18 Steek de Arnhemse Bovenweg over en ga RD over de brede laan het beschermd natuurgebied Hoog Beek en Royen in. Wandel de laan uit.

HOOG BEEK EN ROYEN

Buitenplaats Hoog Beek en Royen bestaat sinds 1825. Het Zeisterbos is hieraan toegevoegd. Vroeger maakte dit terrein samen met de buitenplaats Pavia en het Zeisterbos deel uit van de buitenplaats Beek en Royen. Net als op Pavia is ook hier

een slingervijver en kwam het water oorspronkelijk uit de spreng. Nu ligt er vijverfolie in, omdat anders het water weg zou zakken. De brede laan waar je net doorheen bent gekomen heet het Kippenlaantje. De ongeveer 250 jaar oude eiken in dit laantje hebben erg

geleden onder de droogte van de afgelopen jaren. Utrechts Landschap heeft daarom in de bodem korrels rondom de wortels aangebracht, die vocht kunnen vasthouden. Ook is een dikke laag bladcompost toegevoegd om verdroging tegen te gaan.

- 19 Direct na de slagboom RA over het verharde pad. Bij het hek van de uitgang direct LA over het voetpad. Houd het fietspad aan je rechterzijde. Loop tot de verkeerslichten, bijna aan het eind van de bocht. Steek hier de Driebergseweg over, ga RD over het voetpad dat een bocht naar rechts maakt, het fietspad nog steeds rechts van je. Voorbij bushalte Het Rond ga je LA. Volg het voetpad langs de oprijlaan naar Slot Zeist.

SLOT ZEIST

Slot Zeist is heel oud. Het is in de 17e eeuw gebouwd als buitenverblijf. Macht, aanzien en rijkdom waren belangrijk.

Met het water uit de spreng in het Zeisterbos werden de vijvers en grachten om Slot Zeist gevuld. Zo belangrijk

was de spreng toen! Daar moeten we toch zuinig op zijn?

- 20 Voor Slot Zeist ga je LA de brug over en direct RA het wandelpad volgen langs de slotvijver tot aan de splitsing.
- 21 Op de splitsing hou je links aan. Steek de Zinzendorflaan over, ga RA en daarna direct LA de straat met de naam Karpervijver in.
- 22 Aan het einde van Karpervijver ga je RA. Volg het fietspad. Bij de verkeerslichten oversteken. Aan de overkant op het voetpad RA.
- 23 Meteen LA weer Hoog Beek en Royen in. Volg de verharde weg, met de bocht mee naar rechts, over de stenen brug richting het landhuis.
- 24 Op de rotonde ga je LA. Links in de verte zie je een soort vuurtoren. Aan de rechterzijde zie je in de muur een doorgang naar de voormalige moestuin. Dit is nu een wijngaard.
Blijf het pad langs het grasveld volgen. Bij de splitsing houd je links aan, ga de brug over. Na de brug pad schuin naar links volgen. Je ziet het baken (vuurtoren), aan je linkerhand.

ZEIST AAN ZEE

De vuurtoren ‘Zeist aan Zee’, op de overgang van het rivierengebied naar de zandgrond, is een zogenaamde folly. Dit bouwwerk zonder functie is een onderdeel van

het tuinontwerp en bedoeld om je nieuwsgierig te maken. De naam ‘Zeist aan Zee’ is best vreemd, want waar is de zee? De vuurtoren laat zien tot hoever de zeespiegel kan

stijgen als het steeds warmer in ons land wordt als gevolg van klimaatverandering. De verwachting is dat de Nederlandse kust dan in de buurt van Zeist zal liggen.

- 25 Na de vuurtoren direct RA het pad op naar de witte slagboom. Steek de Arnhemse Bovenweg over. Bij het bord ‘uitgezonderd bezoekers Pavia’ ga je schuin rechts en langs de sprenge. Dit pad langs het water blijven volgen met verderop zicht op Villa Pavia aan de linker zijde.

Pak de route weer op vanaf stap 14.

Deze route is ontstaan door samenwerking van De Boswerf en Utrechts Landschap naar een idee van Ivor de Baat, in het kader van het restauratieplan ‘Robuust watersysteem Zeisterbos en landgoederen’ en stagiair Tessa van der Weide.